

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Izvještaj

o istraživanju stavova građana i građanki o prisustvu stereotipa, predrasuda i društvenom prihvatanju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori

Pripremili:
Dr iur. Jovan Kojičić
John M. Barac

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Publikacija je kreirana u okviru projekta „Doprinos zaštiti od diskriminacije i otvoren pristup servisima podrške za LGBTI osobe“ koji je finansiran od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore. Stavovi izraženi u publikaciji su stavovi autora i ne odražavaju stavove Ministarstva kao donatora.

Izvještaj o istraživanju stavova građana i građanki o prisustvu stereotipa, predrasuda i društvenom prihvatanju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori

Pripremili:

*Dr iur. Jovan Kojičić
John M. Barac*

LGBTIQ Socijalni Centar
Podgorica, septembar 2023.

Izvještaj o istraživanju stavova građana i građanki o prisustvu stereotipa, predrasuda i društvenom prihvatanju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori

Pripremili: Dr iur. Jovan Kojičić

John M. Barac

Izdavač: LGBTIQ Socijalni Centar

Za izdavača: Milica Špajak

Urednik: John M. Barac

Priprema i štampa: Printfox Podgorica

Tiraž: 300 primjeraka

Za publikacije i druge sadržaje koje objavljuje LGBTIQ Socijalni Centar, posjetite naš sajt www.lgbtiq.me.

Autorska prava © 2023. LGBTIQ Socijalni Centar.

Sva prava zadržana. Nijedan dio ovog materijala koji je zaštićen ovom izjavom o autorskim pravima se ne može reproducovati ili iskoristiti u komercijalne i/ili profitne svrhe, u bilo kom formatu ili na bilo koji način—elektronski ili mehanički, uključujući štampanje, fotokopiranje, snimanje ili upotrebo bilo koje metode skladištenja i prikupljanja informacija—bez prethodne pismene saglasnosti nosioca autorskih prava.

Da dobijete dozvolu da koristite cjelinu ili djelove ove publikacije, molimo Vas da predate pismeni zahtjev nosiocu autorskih prava, na email adresu info@lgbtiq.me.

Stavovi, ocjene i komentari iznijeti u ovom materijalu ne odražavaju nužno i mišljenje izdavača i trećih strana. Ohrabruje se upotreba ovog materijala u informativne, obrazovne, kulturne i druge svrhe nekomercijalnog i/ili neprofitnog karaktera, uz poštovanje autorskih prava.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-8736-5-3
COBISS.CG ID 27542788

Izvještaj o istraživanju stavova građana i građanki o prisustvu stereotipa, predrasuda i društvenom prihvatanju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori

Dr iur. Jovan Kojičić
John M. Barac

Sadržaj

Uvod	1
Dizajn istraživanja.....	2
Metoda	2
Opšti cilj	2
Kriterijumi učešća i uzorkovanja.....	2
Dizajn ankete	2
Testiranje.....	2
Regrutacija i prikupljanje podataka	2
Demografija i karakteristike.....	2
Pregled rezultata	4
Preporuka	8

Uvod

Ovaj istraživački izvještaj je rezultat napora koje nevladina organizacija LGBTIQ Socijalni Centar ulaže već deceniju kako bi se prepoznali realni problemi LGBTIQ osoba u kontekstu mentalnog zdravlja, te pružila sve neophodna pomoć i podrška LGBTIQ zajednici s tim u vezi.

Upravo kroz ovo istraživanje stavova građana i građanki o prisustvu stereotipa, predrasuda i društvenom prihvatanju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori, koje je direktno uvezano sa istraživanjem koje smo realizovali među samom LGBTIQ populacijom u Crnoj Gori, postavljamo polazni osnov za bolje razumijevanje realnih problema.

Dobijeni podaci, samostalno i u međusobnoj korelaciji, pomažu da bolje razumijemo sveukupan kontekst u kome LGBTIQ osobe u našoj zemlji žive, probleme koje svakodnevno doživljavaju, kao i sve poteškoće koje sa sobom nosi nepovoljna društvena klima.

Ohrabrujemo sve kreatore javnih politika u Crnoj Gori, iz svih oblasti koje su duboko uvezane—ljudskih prava, obrazovanja, zdravlja, pravosuđa, bezbjednosti, životne sredine i drugih—da konačno stave u fokus ljudska prava LGBTIQ osoba, na način što će kroz jasne, smislene i vizionarske strategije i politike da doprinesu tome da sve LGBTIQ osobe mogu da vode dostojanstven život, bez mržnje, diskriminacije i nasilja, u sopstvenoj zemlji.

*Dr iur. Jovan Kojičić
John M. Barac*

Dizajn istraživanja

Metoda

Zamisao ovog istraživanja je bila da ono obuhvati između 200 i 400 građana/ki Crne Gore koji imaju 18 i više godina života i žive u Crnoj Gori. Na bazi prethodnih razvijenih istraživanja i instrumenata, glavni istraživač je u saradnji sa istraživačkom savjetodavnom grupom LGBTIQ Socijalnog Centra osmislio anketu. Korišteni pristup je istraživački dizajn, a instrument istraživanja se popunjavao elektronskim putem.

Opšti cilj

Opšti cilj je bio da se na bazi sprovedene ankete podaci analitički sagledaju i ostvari mogući uvid u trenutno stanje ljudskih prava LGBTIQ osoba, uključujući pregled seksualnih predrasuda.

Kriterijumi učešća i uzorkovanja

Učešće u istraživanju uzele su osobe koje imaju 18 i više godina i žive u Crnoj Gori. Uzorak studije obuhvatao je sve osobe koje su ispunile kriterijume za uključivanje i pristale su da učestvuju. Ispitanicima su pružene informacije o istraživanju i pitanjima vezanim za povjerljivost i anonimnost. Ukupno je vraćeno 284 upitnika.

Dizajn ankete

Autor je osmislio anketu u saradnji sa istraživačkom savjetodavnom grupom LGBTIQ Socijalnog Centra. Anketa se sastojala od 6 zatvorenih pitanja i uključila je kategoriju višestrukih odgovora. Upitnik je dizajniran na bazi brojnih prethodnih razvijenih instrumenata, kao što su skala homofobije, skala socijalne distance i socijalno prihvatanje.

Testiranje

Sadržaj i validnost ankete su testirani u pilot anketi sa troje ispitanika/ca. Ispitanike/ce je regrutovao LGBTI Socijalni Centar u Podgorici i svi ispitanici/e su odgovarali kriterijumima za učešće. U cilju njenog poboljšanja, svaki ispitanik/ca je zamoljen/a da popuni anketu i pruži sugestije. Povratne informacije ispitanika uglavnom su bile pozitivne, opisujući anketu kao korisnu, sadržajnu i prikladnu. Dato je nekoliko predloga za promjenu formulacija pitanja u interesu lakšeg popunjavanja. Povratne informacije su usvojene i konačna anketa izrađena

Regrutacija i prikupljanje podataka

Instrument ankete je razvijen za online popunjavanje. Primijenjena je strategija regrutovanja kako bi se promovisala anketa i povećao broj ljudi koji bi mogli čuti za istraživanje. Anketa je elektronskim putem distribuirana kroz relevantne kanale, čime se osigurao širok doseg i obuhvat samog istraživanja.

Demografija i karakteristike

Za potrebe ovog istraživanja prikupljeni su osnovni demografski podaci—pol, starost ispitanika i regija u kojoj žive, kako bi se mogla praviti komparacija podataka po ovim kriterijumima. U odnosu na pol ispitanika, njih 57% je navelo da je muškog pola, dok je njih

43% navelo da je ženskog pola. Nije bilo izjašnjenja u odnosu na druge dostupne kategorije u ovom pitanju. Kada posmatramo regiju u kojoj ispitanici/e žive, njih 46% je navelo da živi u nekoj od opština centralne regije, njih 33% da živi u nekoj od opština južne regije, dok je njih 21% navelo da živi u nekoj od opština sjeverne regije Crne Gore. Konačno, u domenu starosne strukture ispitanika/ca, najveći broj se izjasnio da ima između 18 i 35 godina (33%), zatim između 36 i 45 godina (26%), između 46 i 55 godina (24%) i konačno između 56 i 65 godina (17%). Nije bilo ispitanika/ca koji su naveli da imaju više od 65 godina.

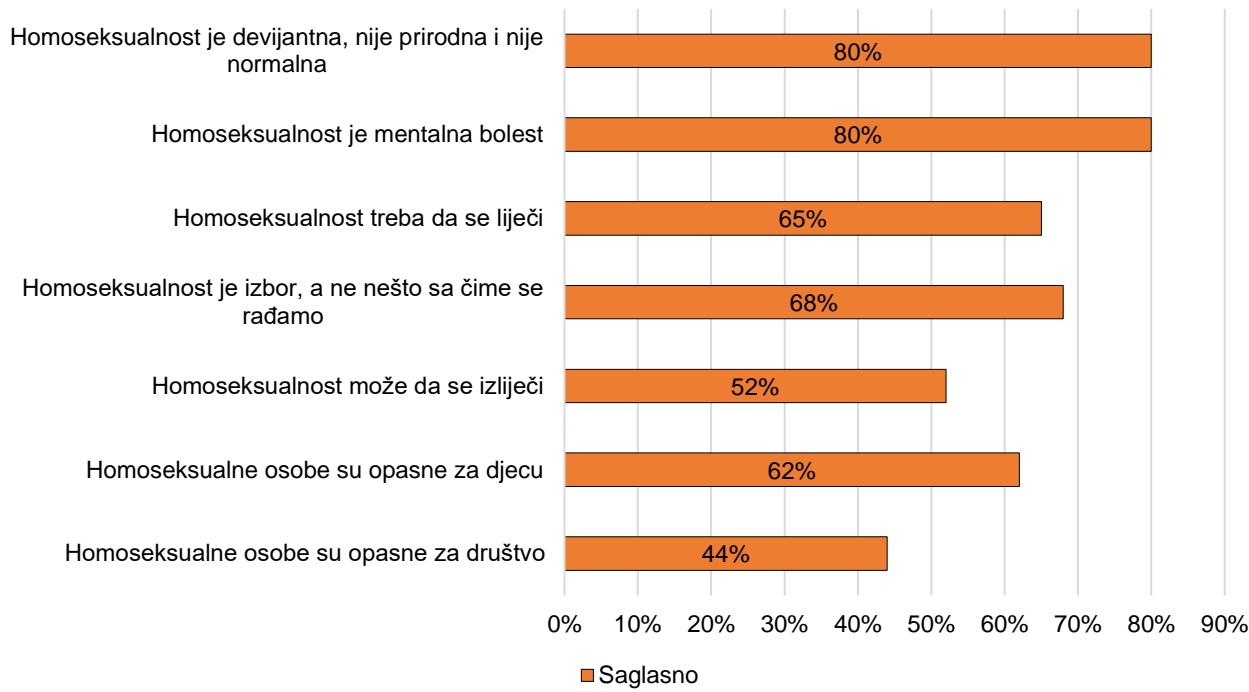
Do datuma zatvaranja ankete ukupno je prikupljeno 284 upitnika. Istraživanje je trajalo 2 mjeseca. Nije bilo anketa koje su uklonjene iz skupa podataka zbog neispunjavanja uslova ili nepotpunosti. Dakle, ukupno 284 ankete su uključene u analizu.

Pregled rezultata

Dobijeni podaci i negativne vrijednosti u ovoj studiji, sa više od dvije trećine uzorka ukazuju da je homofobija duboko ukorijenjena i široko rasprostranjena u crnogorskom društvu. Heteroseksualne i cisrodne norme i pretpostavke dominantno su zastupljene na svim nivoima, što uslovjava svakodnevnicu i usvajanje normi sa ideološkim osnovama kulturnog heteroseksizma i zalaganjima da se opravdaju predrasude—da su „prirodne“ i „normalne“.

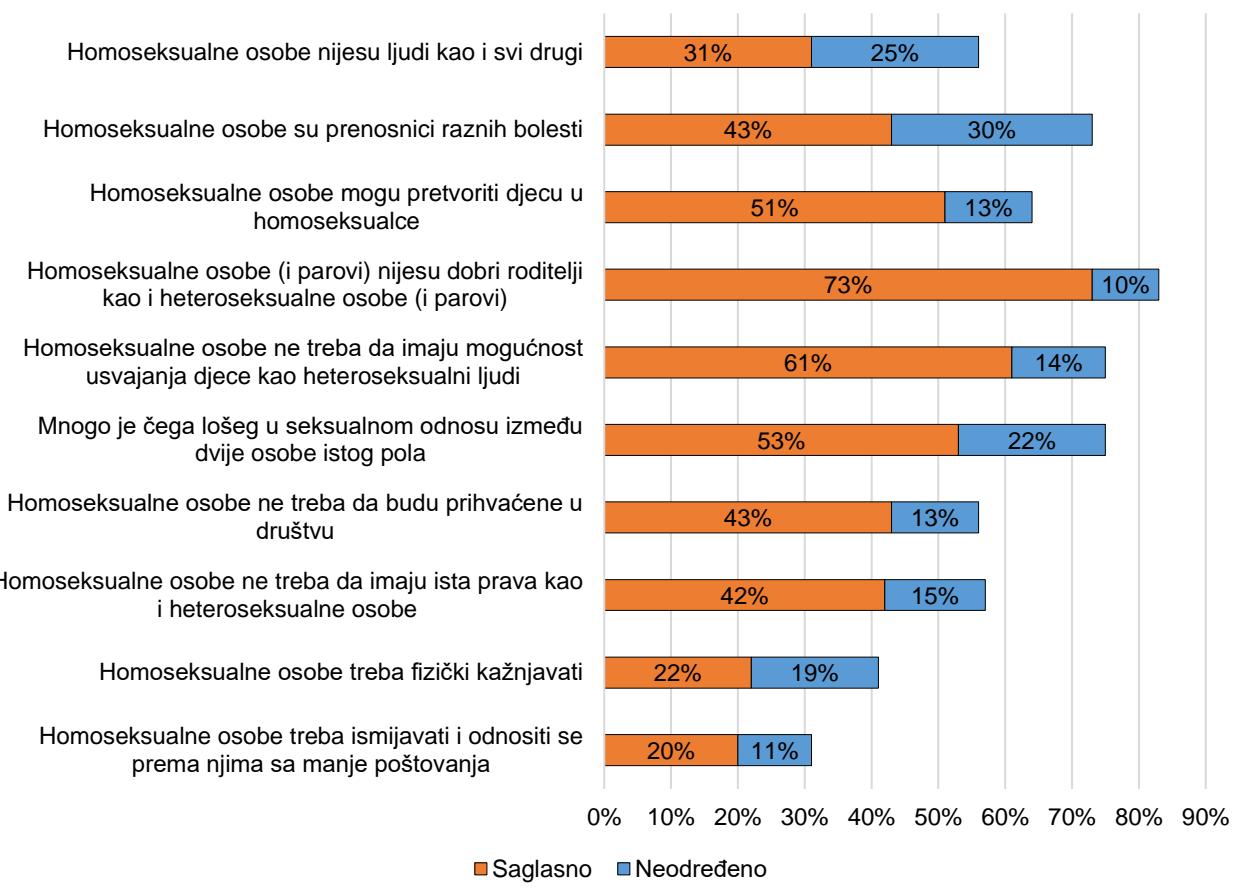
Podaci u studiji nedvosmisleno upućuju na dominantnu kulturnu ideologiju koja izražava seksualnu stigmu i podstiče seksualne predrasude u društvu. Nivoi ličnog neprijateljstva crnogorskih građana i građanki prema homoseksualnim osobama su dominantni i sugeriraju znatne nivoe institucionalnog neprijateljstva (vidjeti grafikone 1 i 2)

Stavovi građana i građanki o homoseksualnosti (I)

Grafikon 1 - Stavovi građana i građanki o homoseksualnosti - dio I

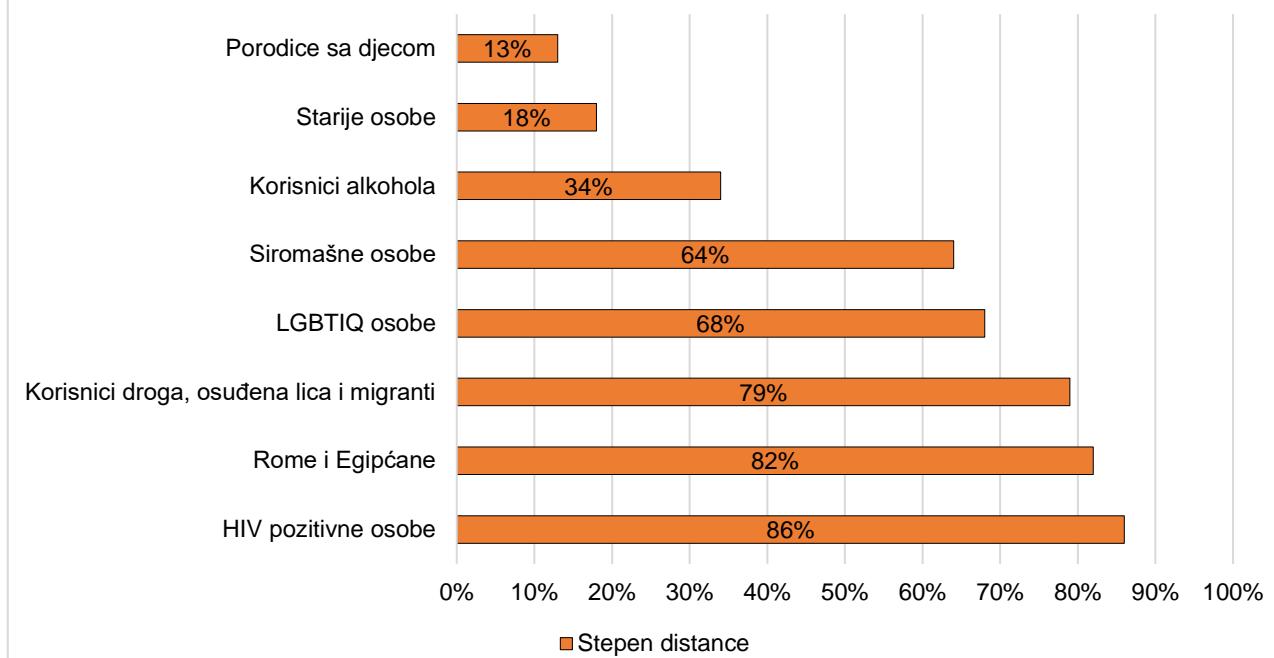
Stavovi građana i građanki o homoseksualnosti (II)

Grafikon 2 - Stavovi građana i građanki o homoseksualnosti - dio II

Stepen društvene distance crnogorskih građana i građanki prema LGBTIQ zajednici izuzetno je izražen, ali i prema svim drugim marginalizovanim grupama. **Na pitanje u kojoj mjeri za svaku od navedenih grupa ne bi željeli da ih imaju za komšije, 68% uzorka u studiji izjasnilo se da ne bi voljeli da to budu LGBTIQ osobe, dok svega 18% nema ništa protiv toga.** Najveći stepen društvene distance pokazan je prema HIV pozitivnim osobama (86%), prema romskoj i egipćanskoj populaciji (82%) korisnicima droga, osuđivanim licima i migrantima (79%), dok je LGBTIQ zajednica na četvrtom mjestu. Zatim slijede, siromašne osobe (64%) i korisnici alkohola (34%), dok je u slučaju starijih osoba i porodice sa djecom vrijednost uzorka znatno manja (18% i 13%) (vidjeti grafikon 3). Takva kulturna ideologija stavlja u nepovoljni položaj marginalizovane društvene grupe i ometa transformativne procese. To je uslovljeno nedostatnim sadržajem i značajno ograničenim dometima javnih politika.

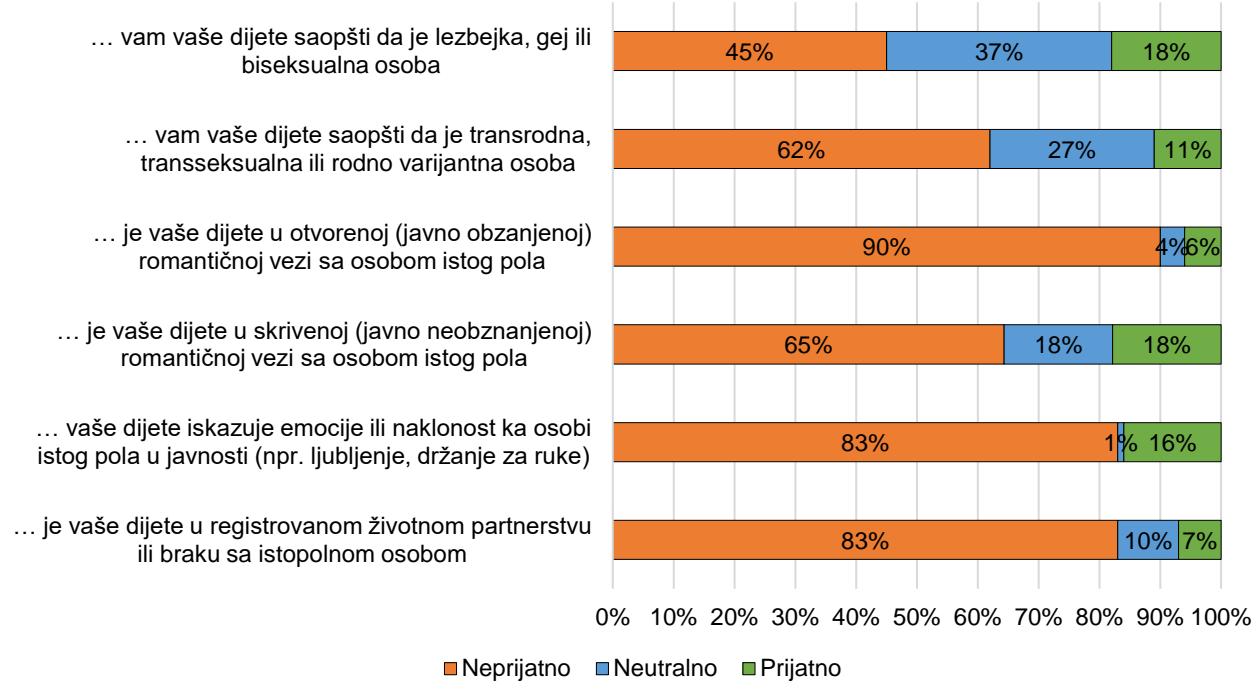
Stepen društvene distance građana/gradanki u odnosu na različite društvene grupe

Grafikon 3 - Prikaz stepena socijalne distance građana/gradanki u odnosu na definisane društvene grupe

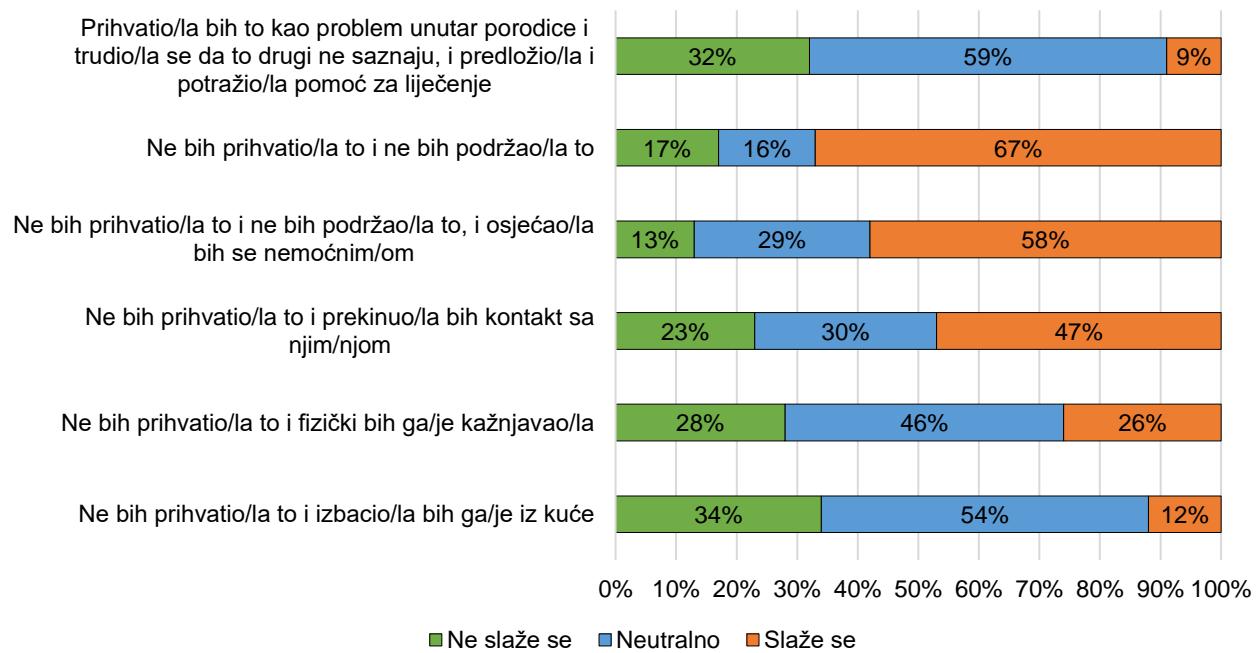
Konačno, ispitanici/ce su upitani da daju svoje viđenje situacija koje mogu da uključuju njihovu djecu (bez obzira na to da li u datom trenutku istu imaju ili ne), a u kontekstu homoseksualnosti, odnosno pripadnosti LGBTIQ zajednici u širem smislu. U većini slučajeva su iskazani veoma negativni stavovi prema LGBTIQ osobama, pa je tako čak 90% ispitanika/ca izjavilo da bi se neprijatno osjećalo da im dijete saopšti da je u otvorenoj istopolnoj vezi (vidjeti grafikon 4). Značajna većina, preko dvije trećine ispitanika/ca (67%) je izjavilo da ne bi prihvatali i ne bi podržali svoje dijete ukoliko bi saznali da je ono pripadnik/ca LGBTIQ zajednice, što predstavlja veoma zabrinjavajući podatak i ukazuje na obim i sveobuhvatnost problema sa kojima se LGBTIQ osobe u Crnoj Gori svakodnevno suočavaju, a koji se često manifestuju u formi govora mržnje, diskriminacije i nasilja (vidjeti grafikon 5).

Koliko biste se prijatno osjećali da ...

Grafikon 4 - Stavovi ispitanika/ca u odnosu na potencijalnu homoseksualnost kod sopstvenog djeteta

Ukoliko biste saznali da je vaše dijete pripadnik/ca LGBTIQ zajednice, kako biste se ponašali?

Grafikon 5 - Stavovi ispitanika/ca u odnosu na potencijalnu pripadnost djeteta LGBTI zajednici

Preporuka

Dokazi o rasprostranjenoj stigmatizaciji LGBTIQ zajednice čine neophodnim da se detaljnije istraži pozadina predrasuda u društvu, uključujući administraciju, kako bi se predložile efikasne mjere na nivou javnih politika. Prakse socijalnog distanciranja i željeni društveni kontakt mogu biti povezani sa znanjem i stavovima, ali je potrebno istražiti mehanizme međukonstrukcije koji leže u osnovi takve prakse. Preporuka je da nadležne vlasti predvide veliku studiju koja će istražiti odnos između znanja, stavova željenog društvenog kontakta i prakse društvene distance prema LGBTIQ zajednici u Crnoj Gori.

